

Marlena Formella

Kształcenie na kierunku turystyka i rekreacja a zasoby kadrowe biur podróży : na przykładzie Trójmiasta

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 53, 383-393

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARLENA FORMELLA

Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku

**KSZTAŁCENIE NA KIERUNKU TURYSTYKA I REKREACJA
A ZASOBY KADROWE BIUR PODRÓŻY – NA PRZYKŁADZIE TRÓJMIASTA**

Wprowadzenie

Występowanie dużej liczby podmiotów oferujących w sumie bardzo do siebie podobne produkty skutkuje wzrostem konkurencyjności na rynku. Tworzyć przewagę można w oparciu o posiadany wyjątkowy i unikalny produkt turystyczny albo umiejętnie zarządzając kapitałem intelektualnym (ludzkim)¹ i innymi nietrwałymi aktywami, np. w postaci dobrego wizerunku oraz stosunków z klientami². Niematerialność usług biur podróży sprawia, że o jakości ich usług w dużym stopniu decydują kompetencje i umiejętności pracowników. Klienci budują opinię o firmie na podstawie swoich oczekiwań i doświadczeń w kontakcie z jej pracownikami. Zatem dobrze wykształcony personel to fundamentalny element produktu biur podróży³.

Absolwenci studiów zawodowych kierunku turystyki i rekreacji, wchodząc na rynek pracy, bardzo silnie doświadczają skutków światowej globalizacji w turystyce. W Polsce ma ona coraz większy zasięg i intensywność, a dotyczy integracji z innymi rynkami, m.in. w zakresie przepływu towarów, technologii

---

¹ F.B. Kubiak, A. Korowicki, *Rola i znaczenie kapitału intelektualnego w kształtowaniu efektywności organizacji turystycznych*, Zeszyty Naukowe US nr 496, Ekonomiczne Problemy Usług nr 19, *Kadry w gospodarce turystycznej*, red. A. Panasiuk, WNUS, Szczecin 2008, s. 71–79.

² J. Otto, *Marketing rekreacji. Koncepcja i zastosowanie*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2001, s. 37.

³ V.T.C. Middleton, *Marketing w turystyce*, Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa 1996, s. 178.

i kapitału, stylu życia oraz konsumpcji usług turystycznych, także regulacji prawnych i nowego międzynarodowego podziału pracy⁴. Dodatkowo zmienność czynników zewnętrznych (ekonomicznych, społecznych, przyrodniczych i wielu innych) wpływa na sytuację w branży turystycznej, co przekłada się na procesy zachodzące na rynku pracy. Nie bez znaczenia jest także duża popularność studiów na tym kierunku. W latach 1992–2000 nastąpił trzeci przyrost szkół wyższych kształcących na potrzeby szeroko pojętego rynku turystycznego⁵. Obecnie kierunek studiów zawodowych turystyka i rekreacja prowadzi 62 uczelnie⁶. Znalazł się on na dziewiątym miejscu wśród najchętniej wybieranych kierunków studiów w roku akademickim 2009/10 (trzech kandydatów na jedno miejsce). Przyjęto blisko 19 tys. osób (3,3% wszystkich przyjętych w tym roku na studia)⁷. Tym wszystkim wyzwaniom muszą sprostać absolwenci, zabiegając o zatrudnienie zgodne z posiadanym wykształceniem.

Celem pracy jest określenie wpływu kształcenia zawodowego na kierunku turystyka i rekreacja na zasoby kadrowe biur podróży w Trójmieście.

1. Kształcenie zawodowe na kierunku turystyka i rekreacja w Trójmieście

Wyższe studia zawodowe na kierunku turystyka i rekreacja w 2009 roku w województwie pomorskim prowadziły cztery uczelnie. Trzy znajdują się w Trójmieście, dwie w Gdańsku i jedna w Sopocie. Szkołami niepublicznymi są Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku (założona w 1996 roku) oraz Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości – Szkoła Wyższa w Sopocie (funkcjonuje od 2000 roku). Pomimo braku pełnych danych dotyczących liczby osób przyjętych do WSTiP w Gdańsku na I rok studiów i liczbie absolwentów, to z dostępnych informacji dosyć wyraźnie rysuje się obraz lidera na pomorskim rynku usług edukacyjnych. Co druga osoba wybrała studia w WSTiP, zatem i absolwenci tej uczelni w znaczym stopniu zasilą kadry turystyczne. Na rynek pracy co roku trafia ok. 500 osób posiadających dyplom licencjata z zakresu turystyki i rekreacji.

---

⁴ Globalizacja. *Mechanizmy i wyzwania*, red. L. Liberska, PWN, Warszawa 2002, s. 17–18.

⁵ A. Tokarz, *Analiza systemu kształcenia kadr turystycznych w Polsce*, w: *Zeszyty Naukowe US nr 496, Ekonomiczne Problemy Usług nr 19, Kadry w gospodarce turystycznej...*, *op.cit.*, s. 579.

⁶ Na podstawie danych publikowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, www.nauka.gov.pl.

⁷ www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/szkolnictwo/Dane_statystyczne_o_szkolnictwie_wyzszym/20100111_WYNIKI_rekrutacji_2009_GS.pdf.

Tabela 1

Liczba studentów przyjętych na pierwszy rok studiów i absolwentów studiów zawodowych, stacjonarnych i niestacjonarnych kierunku turystyka i rekreacja w latach 2004–2009 w województwie pomorskim

Nazwa uczelni	Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku		Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku		Europejska Szkoła Hotelarstwa, Turystyki i Przedsiębiorczości – Szkoła Wyższa w Sopocie	
	Absolwenci	Przyjęci	Absolwenci	Przyjęci	Absolwenci	Przyjęci
2004	109	214	571	918	-	538
2005	85	238	.	.	104	570
2006	99	145	.	.	190	377
2007	108	355	.	779	243	688
2008	92	285	.	808	150	537
2009	192	391	.	905	131	306

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z dziekanatów uczelni i ich stron internetowych oraz T. Studzieniecki, *Analiza rynku pracy województwa pomorskiego*, M. Formella, *Analiza rynku usług edukacyjnych w województwie pomorskim* – materiały niepublikowane.

Uczelnie przygotowują swoich studentów do pracy w szeroko definiowanym sektorze usług turystycznych. Starają się zapewnić swoim absolwentom konkretne, przydatne i w swoim charakterze zawodowe wykształcenie. Oferują rozmaite specjalizacje (np. WSHiT – zarządzanie w hotelarstwie i gastronomii, zarządzanie przedsiębiorstwem turystycznym, zarządzanie małą firmą, turystyka międzynarodowa, gastronomia i diabetyka, turystyka uzdrowiskowa – spa & wellness, marketing usług, informatyka w turystyce, rynek turystyczny UE, turystyka biznesowa, agrobiznes – agroturystyka⁸; AWFiS – turystyka aktywna, turystyka kulturowa, gospodarowanie w turystyce, turystyka wodna, rekreacja ruchowa⁹; ESHTiP – hotelarstwo i przedsiębiorczość, turystyka międzynarodowa, wellness i spa, turystyka morska, turystyka kongresowa, turystyka uzdrowiskowa, turystyka ekstremalna, agroturystyka, animacja czasu wolnego, systemy informacyjne w turystyce i rekreacji)¹⁰, które pozwalają na bardziej szczegółowe sprofilowanie sylwetki zawodowej absolwenta. Bez względu jednak na występujące różnice w proponowanych rodza-

⁸ na podstawie www.wstih.edu.pl/aktualnosci.php.

⁹ na podstawie www.awf.gda.pl.

¹⁰ na podstawie <http://euro.edu.pl/index.html>.

jach specjalizacji/specjalności, w których tworzeniu uczelnie rywalizują, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego¹¹ (MNiSW), muszą realizować opracowane dla tego kierunku standardy kształcenia. Analiza planów studiów pozwala na wskazanie tych treści, które zdaniem ich autorów są istotne dla właściwego przygotowania studentów do roli zawodowej. Uczelnie rozumieją, jak dużą rolę odgrywa w turystyce dobra znajomość języków obcych. Prowadzą lektoraty w większym, niż przewiduje to ministerialny standard wymiarze godzin (w WSTiP w Gdańsku aż 330 godz.) – dwie z nich wprowadziły również naukę drugiego języka obcego. Z obligatoryjnie prowadzonych przedmiotów, jednak z większym budżetem godzin (we wszystkich uczelniach), uczelnie realizują zajęcia z geografii turystycznej, w dwóch – z prawa, podstaw turystyki i rekreacji, krajoznawstwa, obsługi ruchu turystycznego, wychowania fizycznego (tabela 2). Liczba realizowanych na studiach przedmiotów była porównywalna: WSTiH (47), ESHTiP (45), AWFiS (45). Bardziej zróżnicowaną ofertę przedmiotów do wyboru miał AWFiS (12, w tym ćwiczenia terenowe), WSTiH (4). MNiSW określiło liczbę obowiązkowych treści kierunkowych w programach kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja. Każda uczelnia z 12 zakresów kształcenia musi wybrać osiem, przy czym sześć jest obligatoryjnych, jedynie dwa do wyboru. Wszystkie badane podmioty zdecydowały się na realizację treści z tego samego zakresu: pedagogiki czasu wolnego i żywienia człowieka. Ministerstwo pozostawia szkołom dużą swobodę w doborze pozostałych zakresów (do zagospodarowania pozostaje ponad $\frac{2}{3}$ z 1900 godzin). I tu w planach studiów uwidacznia się duże ich zróżnicowanie zarówno co do zakresu, jak i wymiaru godzinowego. AWFiS duży nacisk kładzie na edukację powiązaną z rekreacją i kulturą fizyczną (fizjologia człowieka, psychologia, wychowanie fizyczne, obozy, podstawy anatomii człowieka, pierwsza pomoc przedmedyczna, teoria i metodyka treningu zdrowotnego). W planie studiów WSTiH dominują przedmioty ekonomiczne (ekonomika turystyki i rekreacji, biznesplan przedsiębiorstwa turystycznego, zarządzanie przedsiębiorstwem hotelarskim, zarządzanie rynkiem turystycznym, badania rynku).

Z sondażu przeprowadzonego w 2009 przez Akademickie Centrum Karier działające przy Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku wśród 98 studentów ostatniego roku studiów licencjackich, stacjonarnych wynika, że 36% nie jest gotowych do wejścia na rynek pracy, a 58% uważa, iż kryzys gospodarczy będzie miał wpływ na podjęcie przez nich pracy.

---

¹¹ www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery24/25/2425/108_turystyka_i_rekreacja.pdf.

Tabela 2

Standardy kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja w trójmiejskich uczelniach w roku akademickim 2009/10 – studia zawodowe, stacjonarne

	SM*	AWFiS	WSHiT	ESHTiP
Liczba godzin języka obcego I	120	150	210	170
Liczba godzin języka obcego II	-	-	120	100
Praktyki zawodowe	4 tyg.	4 tyg.	4 tyg.	4 tyg.
A. Grupa treści podstawowych	270	345	276	295
Historia architektury i sztuki	45	45	46	45
Fizjologia człowieka	30	45	30	30
Psychologia	30	45	30	30
Ekologia i ochrona środowiska	45	45	46	45
Prawo/ prawo w turystyce i rekreacji	30	75	30	55
Ekonomia	45	45	48	45
Zarządzanie	45	45	46	45
B. Grupa treści kierunkowych	330	525	496	510
Podstawy turystyki	30	45	34	45
Podstawy rekreacji	30	45	30	40
Geografia turystyczna	30	45	40	45
Krajoznawstwo	30	45	30	40
Obsługa ruchu turystycznego	30	30	46	40
Ekonomika turystyki i rekreacji	30	30	46	30
Hotelarstwo	+	30	40	40
Pedagogika czasu wolnego	+	30	30	30
Żywność człowieka	+	30	30	30
Wychowanie fizyczne	60	105	60	70
Technologia informacyjna	30	30	30	30
Filozofia, socjologia, etyka,	60	60	60	60
BHP, ergonomia	+		20	10
Inne		450	480	220
Seminarium		15	90	35
Specjalność		150	293	465
Obozy turystyczne/ obligatoryjnie		90	-	80
Przedmioty do wyboru		300	96	-
Ćwiczenia terenowe		60	-	30
Obozy turystyczne/ wędrowniki		90	-	-

* Standardy kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja, www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery24/25/2425/108_turystyka_i_rekreacja.pdf

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z dziekanatów i stron internetowych uczelni.

2. Wielkość trójmiejskiego rynku pracy biur podróży

W ewidencji prowadzonej przez Departament Turystyki zarejestrowanych było w 2009 roku 2987 aktywnych podmiotów, 203 z ich funkcjonowały na terenie województwa pomorskiego i stanowiły 6,8% wszystkich prowadzących w kraju działalność pośrednika i/lub organizatora turystyki. W latach 1999–2009 obserwuje się dużą dynamikę zmian w liczbie zarejestrowanych w Centralnej Ewidencji Pośredników i Organizatorów Turystycznych (CEPiOT). Odnotowano wzrosty i spadki liczby aktywnych podmiotów (posiadających ważny wpis do rejestru),

która wahała się od 76 w 1999 roku do 250 w 2002 roku. Na przestrzeni badanego okresu największy wzrost liczby przedsiębiorców miał miejsce w 2000 roku – w stosunku do 1999 roku o 152%, największe spadki w 2003 roku – w stosunku do roku 2002 o 14% i 10% w 2009 roku w stosunku do roku poprzedniego. Podobnie kształtowała się dynamika zmiany liczby biur podróży w Trójmieście. Aktywnych podmiotów w 2009 roku było 89 i stanowiły one blisko 52% wszystkich zarejestrowanych w województwie pomorskim. Gdy ich liczba rosła w regionie, to również przybywało ich w Trójmieście, wzrost (z wyjątkiem lat 2006 i 2008) był tu jednak mniejszy. Odwrotną tendencję obserwowano w sytuacji, gdy liczba podmiotów malała, w Trójmieście spadek ten był większy (tabela 3).

Tabela 3

Udział Trójmiasta w pomorskim rynku biur podróży w latach 1999–2009

ROK	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
województwo pomorskie											
Wpis do ewidencji	78	201	259	300	333	367	378	404	424	453	473
Wykreślenie z ewidencji	2	9	25	50	117	171	201	225	237	255	295
Liczba aktywnych podmiotów	76	192	234	250	216	196	177	179	187	198	178
Indeks łańcuchowy %	-	252	122	107	86	91	90	101	104	106	90
Trójmiasto											
Wpis do ewidencji	53	66	32	26	13	19	3	17	9	16	11
Wykreślenie z ewidencji	2	6	8	16	42	37	14	12	8	7	22
Liczba biur podróży	52	112	136	146	117	99	88	93	94	103	92
Indeks łańcuchowy %	-	215	121	107	80	72	89	106	101	110	89
Udział w ogółem %	68,4	58,3	58,1	58,4	54,2	50,5	49,7	51,9	50,3	55,5	51,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Ewidencji Pośredników i Organizatorów Turystycznych.

Ustalenie rzeczywistej liczby biur podróży, które zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 18 października 2004 roku (na podstawie art. 8 ust. 8 ustawy o usługach turystycznych) nie podlegają wpisowi do ewidencji, jest trudne. Trudność ta wynika przede wszystkim z faktu, że nie ma jednego pełnego, aktualnego i wyłącznego spisu biur podróży. Posłużono się zatem Panoramą Firm¹², książką telefoniczną TP¹³, książką telefoniczną PKT¹⁴ oraz informacjami na stronach internetowych Polskiej Organizacji Turystycznej¹⁵, Polskiej Izby Turystyki¹⁶, portali ogólnopolskich¹⁷ oraz portali regionalnych¹⁸. Na podstawie

¹² Panorama Firm.

¹³ Książka telefoniczna TP S.A.

¹⁴ Książka telefoniczna Polskie Książki Telefoniczne.

¹⁵ www.pot.gov.pl.

¹⁶ www.p.i.t.gda.pl.

¹⁷ www.onet.pl, www.wp.pl.

dostępnych spisów liczebność biur podróży działających w Trójmieście w 2009 roku ustalono na 157, 44% z nich to agencje turystyczne.

Typową cechą dla większości przedsiębiorstw turystycznych jest niewielka przeciętna liczba zatrudnionych, nie inaczej jest w przypadku biur podróży. Odsetek mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 osób) w przypadku biur podróży sięga 98%. Z niepublikowanych danych GUS (za Instytutem Turystyki)¹⁹ zatrudnienie w biurach podróży znalazło w 2006 roku ponad 17 tys. osób, w samym województwie pomorskim 918. Szacuje się zatem, że przynajmniej połowa z nich pracuje w trójmiejskich biurach podróży.

3. Absolwenci kierunku turystyka i rekreacja w biurach podróży

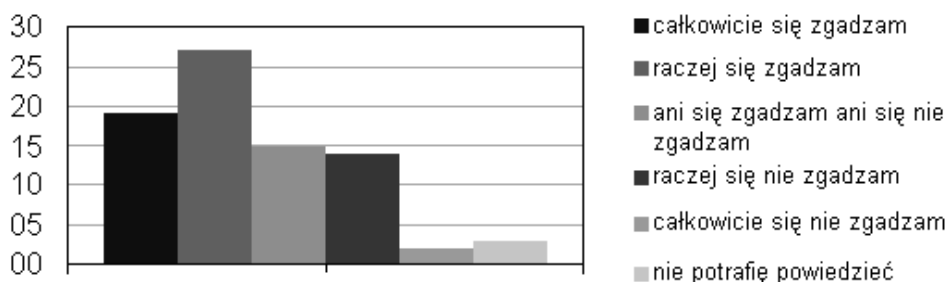
Badania wśród pracowników trójmiejskich biur podróży przeprowadzono w maju 2009 roku, dotarto do 137. W tej grupie 80 ukończyło studia zawodowe na kierunku turystyka i rekreacja (82% studiowało w Trójmieście). Ponad połowa respondentów pozytywnie wypowiedziała się o swoim przygotowaniu teoretycznym do pracy w biurze podróży. W dużej mierze z powodzeniem wykorzystywali wiedzę zdobytą na studiach, przeciwnego zdania był co piąty badany (rysunek 1).

Za szczególnie przydatną w pracy w biurze podróży respondenci w kolejności uznali wiedzę z zakresu: komunikacji w kontakcie z klientem i obsługi klienta (inne), języków obcych, geografii turystycznej i krajoznawstwa, informatyki, obsługi ruchu turystycznego i podstaw turystyki. Stosunkowo najmniej wykorzystywali wiadomości z przedmiotów, takich jak: fizjologia człowieka, żywienie człowieka, podstawy rekreacji i ekologii. W sprawie przydatności praktycznych zajęć, tzn. praktyk zawodowych, ćwiczeń terenowych czy obozów, zdania respondentów były podzielone. Może to wynikać ze złego przygotowania tych zajęć (tematyki) lub ich niewłaściwej realizacji (miejsce/przedsiębiorstwo – tabela 4). Deklarowana przez badanych przydatność treści ze wskazanych przedmiotów nie zawsze znajduje uzasadnienie w liczbie godzin ich realizacji w planach studiów. Nie oznacza to jednak, że należy je z programów usunąć. Absolwenci kierunku turystyka i rekreacja mają szerokie możliwości znalezienia zatrudnienia dzięki dużemu zróżnicowaniu samej branży. Na przykład wiedzę z zakresu podstaw rekreacji, wychowania fizycznego czy żywienia człowieka cechuje mała użyteczność w biurach podróży, ale w innych obszarach działalności zawodowej może być niezbędna.

¹⁸ www.trojmiasto.pl, www.naszemiasto.pl.

¹⁹ K. Łopaciński, T. Dziedzic, M. Byszewska-Dawidek, *Rynek biur podróży 2008, dynamika – wskaźniki – prognozy*, „Wiadomości Turystyczne”, Instytut Turystyki, Warszawa, czerwiec 2008, s. 17–21.

Rys. 1. Opinia absolwentów pracujących w badanych biurach podróży dotycząca stwierdzenia: Wiedza uzyskana podczas studiów jest w dużej mierze przydatna w działalności zawodowej

Źródło: opracowanie własne.

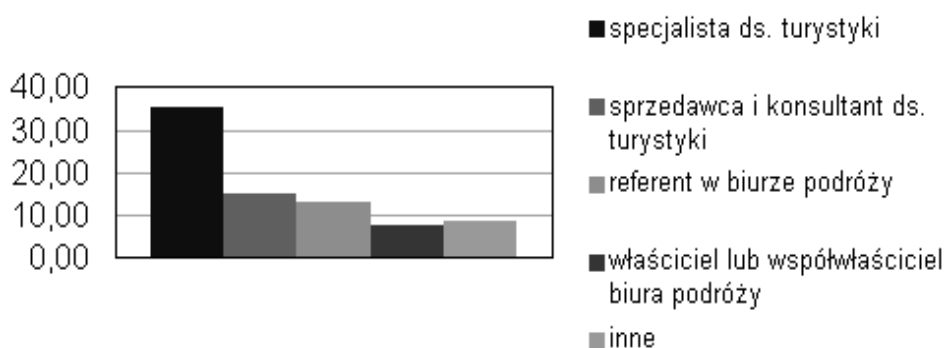
Tabela 4

Dyscypliny naukowe i zajęcia praktyczne uznane za najbardziej przydatne w pracy w biurze podróży zdaniem badanych respondentów

Kierunkowa dyscyplina naukowa	Niezbędne	Bardzo istotne	Istotne	Mogą być przydatne	Rzadko wykorzystywane	W ogóle nieprzydatne	Nie potrafię ocenić
Języki obce	53	17	7	-	2	-	1
Informatyka	20	20	33	3	2	-	2
Psychologia	3	15	30	23	5	2	2
Fizjologia człowieka	-	-	5	20	27	23	5
Ekologia	4	-	7	29	21	12	7
Ekonomia	3	11	21	20	16	3	6
Ekonomika turystyki i rekreacji	9	13	25	21	7	4	1
Marketing usług turystycznych i rekreacyjnych	8	17	31	13	8	2	1
Rachunkowość i finanse	6	14	26	20	3	7	4
Organizacja i zarządzanie	2	24	27	14	7	1	5
Historia kultury i sztuki	7	14	24	22	10	2	1
Geografia turystyczna i krajoznawstwo	36	27	11	2	-	-	4
Podstawy turystyki	34	19	12	10	4	-	1
Podstawy rekreacji	2	-	9	26	23	16	4
Hotelarstwo	8	16	27	23	5	-	1
Żywność człowieka	-	2	4	22	17	32	3
Prawo w turystyce i rekreacji	19	14	31	11	4	-	1
Obsługa ruchu turystycznego	18	23	27	7	4	-	1
Rekreacja ruchowa i usprawnienia fizyczne	-	2	10	39	14	9	6
Ćwiczenia terenowe	20	11	14	17	11	5	2
Obozy kwalifikowane	8	12	12	28	14	6	4
Praktyki zawodowe	14	10	17	17	16	4	2
Inne	64	13	3	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Co drugi badany absolwent został zatrudniony w biurze podróży na stanowisku specjalisty ds. turystyki. Stosunkowo często (niemal co piąty) zajmował się sprzedażą produktów i konsultingiem (doradztwem), rzadziej wykonywał pracę referenta. Ponad co dziesiąty zdecydował się na samodzielne prowadzenie biura, będąc jego właścicielem lub współwłaścicielem (rysunek 2). Z uwagi na mikroskalę zatrudnienia od pracowników biur podróży oczekuje się odpowiedniego, wszechstronnego przygotowania w zakresie wiedzy (znajomości branży, języków obcych, systemów rezerwacyjnych itp.), ale i dużej wszechstronności w zakresie umiejętności.

Rys. 2. Zajmowane przez absolwentów stanowiska w biurze podróży

Źródło: opracowanie własne.

W szczegółowych treściach kształcenia określa się, jakie kompetencje nabędzie absolwent, kończąc zajęcia z danego przedmiotu. Wszystkie umiejętności z wykazu sami zainteresowani uznali za przydatne w działalności zawodowej. W odniesieniu do łatwości uczenia się, gotowości do samokształcenia i inicjatywy w samodzielnym rozwiązywaniu problemów nie odnotowano opinii negatywnych. Może to dowodzić odczuwalnych niedostatków w wykształceniu, ale i wysokiej świadomości konieczności dokończania się. Ważną, ale i wystarczającą umiejętnością okazała się znajomość języka obcego. Istotną była także łatwość nawiązywania kontaktów, obsługa komputera (MS Office), punktualność i zdolności negocjacyjne (tabela 5).

Tabela 5

Umiejętności i cechy przydatne w pracy w biurze podróży w opinii badanych

Umiejętności /cechy	Zdecydo- wanie tak	Tak	Raczej tak	Raczej nie	Nie	Zdecydo- wanie nie	Trudno powiedzieć
Język obcy	62	7	7	3	1	-	-
Dodatkowy język obcy	27	19	12	5	3	-	14
Zaawansowana obsługa komputera (MS Office)	47	17	12	2	-	-	2
Znajomość systemów rezerwacyjnych w biurach podróży	28	15	11	7	3	-	18
Atrakcyjny wizerunek osobisty	13	29	26	7	3	-	2
Dobry stan zdrowia	12	43	23	-	2	-	-
Sprawność fizyczna	-	14	22	28	8	2	5
Łatwość nawiązywania kontaktów i prowadzenia rozmowy	65	13	2	-	-	-	-
Zdolności negocjacyjne	51	12	15	-	-	-	2
Punktualność i zaangażowanie w pracę	53	23	4	-	-	-	-
Inicjatywa i samodzielność w rozwiązywaniu problemów	52	25	3	-	-	-	-
Dyspozycyjność	34	35	5	4	-	-	2
Łatwość uczenia się	44	21	11	-	-	-	4
Gotowość do samokształcenia się	44	25	11	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Analiza wyników przeprowadzonych badań dowiodła, że w Trójmieście dominuje rynek pracodawcy. Występuje duża nadpodaż kadr turystycznych, których rynek pracy biur podróży nie jest w stanie wchłonąć. Kształcenie i zatrudnienie kadr turystycznych to istotny problem regionów recepcyjnych z funkcją turystyczną. Dotychczas prowadzone badania i statystyki turystycznego rynku pracy, w swoim zakresie i rozmiarach, niedostatecznie opisują możliwości znalezienia pracy przez absolwentów kierunku turystyki i rekreacji. W niewystarczającym również stopniu obrazują ich sytuację i perspektywę. Pomimo istnienia różnych instytucji zajmujących się badaniami na rzecz turystyki (GUS, Instytut Turystyki) czy wykonujących takie badania na zlecenie różnych podmiotów (np. Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, urzędów wojewódzkich czy marszałków województwa), brak systematycznie prowadzonych i publikowanych analiz rynku pracy, na podstawie których można by określić realnie istniejące potrzeby kształcenia kadr turystycznych. Dostępne dane w ograniczonym zakresie mogą być wykorzystane przez uczelnie przy tworzeniu oferty edukacyjnej, zarówno w odniesieniu do rozbudowy istniejących kierunków studiów i specjalizacji oraz wprowadzania nowych. Nie wiadomo, jakich zmian programowych należy dokonać, by kształcenie było dostosowane do wymagań regionalnego rynku pracy. Aby analiza przydatności nabytych przez absolwentów umiejętności oraz kwalifikacji była użyteczna i pełna, potrzebne dane powinny

pochodzić od jak największej populacji (osób pracujących w różnych typach przedsiębiorstw turystycznych, pracujących poza branżą i bezrobotnych) i zbierane w sposób ciągły. Przydatna byłaby korelacja badań prowadzonych przez różne ośrodki badawcze (np. uczelnie wyższe i instytuty) z badaniami osób realizujących indywidualne prace naukowe, z projektami biur karier czy klubów absolwentów funkcjonujących przy uczelniach.

**EDUCATION IN THE FIELD OF TOURISM AND RECREATION
AND PERSONNEL RESOURCES OF TRAVEL AGENCIES
EXEMPLIFIED BY TRI-CITY**

Summary

The study presents an influence of vocational education in the field of tourism and recreation on personnel resources in Tri-city travel agencies. The analysis of subject literature, diagnostic survey with questionnaire as a technique, and available in the Internet secondary data were used in the process of solving the research problem. The gathered material proved oversupply of tourist staff. While it is true that in every second Tri-city travel agency a graduate of a professional college of tourism and recreation was employed, however their percentage in the entire employment was much smaller. Additionally, the ratio of travel agencies employees and graduates clearly showed the existence of the employer's market. Subjects recognised that foreign languages, computer science, bases of tourism, geography of tourism and tourist services were of the highest importance at their work. Colleges also put attention to the realization of these subjects. Students who geared up for the labour market thought, that an influence on their chances of employment would have economic crisis, and every third of them was not prepared for such a situation.

Translated by Marlena Formella